

Spoor A1:

Deelproject: Evaluatie van de hervorming van de schenkingsrechten op roerende goederen en bouwgronden.

Deelrapport 4: Profiel van de schenkers en begunstigen op basis van de notariële en onderhandse schenkingsaktes neergelegd bij 9 registratiekantoren.

A. Cottyn
dr. C. Smolders

Hogeschool Gent
Departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde
December 2008

**Algemeen secretariaat – Steunpunt beleidsrelevant Onderzoek
Fiscaliteit & Begroting**

Voskenslaan 270 – 9000 Gent – België
Tel: 0032 (0)9 248 88 35 – E-mail: vanessa.bombeek@hogent.be
www.steunpuntfb.be

Steunpunt Fiscaliteit en Begroting SPOOR A1

Deelproject: evaluatie van de hervorming van de schenkingsrechten op roerende goederen en bouwgronden

Deelrapport 4: Profiel van de schenkers en begunstigen op basis van de notariële en onderhandse schenkingsaktes neergelegd bij 9 registratiekantoren

A. Cottyn & dr. C. Smolders

Hogeschool Gent
Departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde

December 2008

1. Inleiding	3
2. Literatuuronderzoek: socio-demografisch profiel van de schenker	3
2.1. Leeftijd	3
2.2. Geslacht	4
2.3. Gezondheid	5
2.4. Gezinsinkomen en welvaart	5
2.5. Opleiding	5
2.6. Grootte huishouden en burgerlijke staat	6
3. Opzet en methodologie	6
4. Beschrijving van de kenmerken van de steekproef	9
4.1. Leeftijd schenker en begunstigde	9
4.2. Geslacht van de schenker(s)	13
4.3. Kenmerken van de schenking	13
5. resultaten van de data-analyse	16
5.1. afhankelijke variabele= het bedrag van de schenking	16
5.2. afhankelijke variabele= periode	21
5.3. afhankelijke variabele= de verwantschap (RLZL)	23
5.4. afhankelijke variabele= de vorm van de schenking (onderhands/notarieel)	26
5.5. afhankelijke variabele= voorwaarden	29
6. Conclusie	32
1. Profiel schenker	32
2. Profiel schenking	32
3. Invloed van de hervorming op profiel schenking, schenker en begunstigde	33
Bibliografie	34

1. Inleiding

Omdat schenken en vererven tot de discrete sfeer behoren, is in het algemeen weinig bekend over het socio-demografisch profiel van schenkers en begunstigden. Kennis van de leeftijdsstructuur, de graad van verwantschap, de omvang van de schenkingen etc. is evenwel noodzakelijk wil men beleidsmatig de impact van de vergrijzing op de ontvangsten kunnen inschatten of via het schenkingsbeleid slapende vermogens sneller activeren.

In deze paper analyseren we de data die werden verzameld op basis van 2686¹ schenkingsaktes geregistreerd in negen kantoren in Vlaanderen. Doelstelling van de gegevensverzameling was - naast het verkrijgen van inzicht in het profiel van schenkers en begunstigden - na te gaan of sinds de hervorming van de schenkingsrechten op roerende goederen in 2004 het socio-demografisch profiel van de schenkers gewijzigd is.

De tekst is als volgt opgebouwd: in sectie 2 vatten we het literatuuronderzoek rond het onderwerp samen; sectie 3 bevat het opzet en de methodologie van de analyse; sectie 4 beschrijft de dataset a.d.h.v. de gesitueerde profielkenmerken. Sectie 5 behandelt de resultaten van de analyses. De conclusie is opgenomen in sectie 6.

2. Literatuuronderzoek: socio-demografisch profiel van de schenker

Schenkers kunnen getypeerd worden aan de hand van verschillende kenmerken. Onderstaand literatuuroverzicht wordt beperkt tot de karakteristieke leeftijd, geslacht, gezondheid, gezinsinkomen & welvaart, opleiding, omvang van het huishouden en burgerlijke staat.

2.1. Leeftijd

Het verband tussen leeftijd en de bereidheid tot schenken is een vaak onderzocht aspect; de resultaten van de studies zijn echter inconclusief.

Poterba (1998) stelt dat de kans op schenken stijgt naarmate het gezinshoofd ouder wordt. De overweging om te schenken wordt significant vaker gemaakt vanaf de leeftijd van 65 jaar. Ook McGarry & Schoeni (1992), Arrondel & Laferrère (2001), Page (2003) en Joulfaian & McGarry (2004) vinden dat de kans op een schenking toeneemt met de leeftijd van de schenker. Eggebeen (1992), is meer genuanceerd in zijn conclusie: de kans op schenken blijft niet lineair toenemen met

¹ Dit aantal wordt bekomen na samenvoeging van de schenkingsaktes van dezelfde schenker(s).

de leeftijd. Zo blijkt uit zijn onderzoek dat respondenten die ouder waren dan 75 minder vaak schonken dan respondenten jonger dan 45 jaar. Hong et al. (2003) vinden een algemeen negatief verband tussen de leeftijd en de kans op schenken. Berry (2001b), Cooney & Uhlenberg (1992)) treden die bevinding bij en stellen dat naarmate ouders op hogere leeftijd komen, ze hun kinderen minder vaak steunen. Joulfaian (2005) positioneert zich tussen deze uitersten. Hij vindt weldegelijk een positief verband tussen de leeftijd en de kans op schenken, maar in afnemende mate.

2.2. Geslacht

Geven vrouwen vaker dan mannen en blijkt er ook een voorkeur te bestaan inzake het geslacht van de donor?

Joulfaian & McGarry (2004); Joulfaian (2005) komen in hun empirische studie tot de vaststelling dat vrouwen vaker schenken. De resultaten van Eggebeen (1992) en Pezzin & Schone (1999) liggen in dezelfde lijn. In deze onderzoeken wordt het verband tussen het geslacht van de begunstigde en de kans op een schenking onderzocht. De genoemde auteurs vinden dat mannen minder kans maken op een schenking.

Cox (2003) geeft aan dat er sprake is van een interactie tussen inkomen en geslacht met betrekking tot de kans op schenken. In armere gezinnen gebeuren er meer transfers naar de dochter, in rijkere families wordt de zoon bevoorreed.

In de voorliggende onderzoeken werd er ook aandacht gegeven aan het belang van de geslacht in specifieke gezinsvormen. Hong et al (2003) deden onderzoek naar eenoudergezinnen. Ze vinden dat een iets groter deel van de mannelijke eenoudergezinnen schenkt aan de kinderen. Ze zouden ook iets meer geven. Ze zouden ook vaker aan dochters geven dan aan zoons, maar in beide gevallen is de schenking even groot. Berry (2001) weerlegt dit. Hij beweert dat eenoudergezinnen meer kans hebben te geven aan een kind van hetzelfde geslacht.

Ook schenkingen van grootouders werden geanalyseerd met het oog op de relatie tussen het geslacht van de schenker en het geslacht van de begunstigde.

Als de schenkingen van grootouders beschouwd worden, valt op dat zowel mannelijke als vrouwelijke eenoudergezinnen frequenter schenken aan de kinderen van de dochter. Echter, mannen geven meer aan de kinderen van de zoon, vrouwen geven meer aan de kinderen van de dochter. Schenkingen aan dochters zouden positief gerelateerd zijn tot de waarde van het onroerend goed in het totale vermogen en tot het gezinsinkomen. Schenkingen aan zonen blijken gekoppeld aan de omvang van de liquide middelen van de schenker en diens gezondheid.

Cox (2003) vertrekt vanuit het 'paternity uncertainty'-thema uit de biologie en wijst verder op de economische vooruitzichten van vrouwelijke en mannelijke nazaten om het verband tussen geslacht en kans op schenken te duiden. Hij toont aan dat

grootmoeders aan moeders kant zich meer engageren voor hun kleinkinderen dan de oma's aan vaders kant. Wat betreft monetaire transfers geldt dan weer het omgekeerde: grootouders aan vaders kant doen meer genereuze geldtransfers.

2.3. Gezondheid

Hoewel vaak verwezen wordt naar sterfbedschenkingen, blijkt uit het voorhanden zijnde onderzoek, dat schenken toch voornamelijk door gezonde donoren wordt gedaan.

Joulfaian & McGarry (2004) vinden een determinerende rol van de gezondheid op de kans te schenken. Cooney & Uhlenberg (1992) en McGarry & Schoeni (1997) rapporteren dat gezonde ouders meer transfers doen dan ouders met een minder fraaie gezondheidstoestand.

2.4. Gezinsinkomen en welvaart

Dat er een verband is tussen de kans op schenken en de omvang van de schenking en het vermogen van de schenkers lijkt evident. Onderzoek bevestigt inderdaad dat de financiële transfers toenemen naarmate het inkomen en het vermogen stijgen (Altonji, Hayashi & Kotlikoff (1986), Cox & Rank (1992), McGarry (1999), Pezzin & Schone (1999), Arrondel & Laferrère (2001), Page (2003), Joulfaian (2005)). Poterba (1998) en later Joulfaian & McGarry (2004) vinden dat de kans op inter-vivos transfers toeneemt met de hoeveelheid en de liquiditeit van de activa van de donor. Ook het bezitten van een eigen bedrijf heeft een positief effect op de kans op schenken.

Dagan & Gaviria (1995) bestudeerden het verband tussen het vermogen van de donor en de specifieke verdeling van de middelen over de verschillende kinderen binnen een gezin. Uit hun onderzoek blijkt dat deze verdeling verschilt voor verschillende inkomensgroepen. Armere gezinnen blijken hun schaarse middelen slechts over een deel van de kinderen te verdelen; rijkere huishoudens zouden eerder een gelijke verdeling over alle nazaten voorstaan.

2.5. Opleiding

Het onderzoek naar het verband tussen de opleiding van de donors en het schenkingsgedrag levert consistente resultaten op. Hong et al (2003) vonden een positief verband tussen het opleidingsniveau van de ouders en de kans op schenken. Hiermee werd eerder onderzoek door Eggebeen (1992) and McGarry (1999) bevestigd. Frans onderzoek van Arrondel & Laferrère (2001) op basis van meer dan 3000 schenkingen, vindt echter geen bevestiging van de hypothese dat hoger geschoolde burgers meer of vaker schenken. In deze studie wordt ook

gecontroleerd voor de behaalde diploma's van de ontvangers van de schenking. Het opleidingsniveau van de begunstigde blijkt er evenmin toe te doen.

2.6. Grootte huishouden en burgerlijke staat

De samenstelling van het gezin zou invloed hebben op het patroon van intergenerationele overdrachten (Berry (2001a–c), McGarry (1999), Eggebeen (1992)). Verschillende auteurs melden dat alleenstaanden vaker schenken dan getrouwde koppels. Schenkers zouden ook vaker weduwnaar/weduwe zijn (Arrondel & Laferrère (2001), Joulfaian & McGarry (2004), Joulfaian (2005)). Verder heeft ook het aantal kinderen een positieve impact op de kans op schenken (Eggebeen (1992), Arrondel & Laferrère (2001), Joulfaian (2005)).

3. Opzet en methodologie

Met de toestemming van de Directeur-Generaal van de FOD Financiën werden in negen Vlaamse registratiekantoren alle notariële en onderhandse schenkingsaktes geïnterpreteerd, die ter plaatse werden geregistreerd sinds 2000. De bezochte kantoren betroffen Aalter, Antwerpen 12, Brugge, Deinze, Gent 1,2 en 7, Mechelen en Merelbeke. In totaal werden meer dan 3000 cases genoteerd. Gezien de doelstelling van de analyse werden aktes met dezelfde schenker(s) samengevoegd. Dit resulteerde in 2686 cases voor de periode 2000-2007.

Tabel 1: overzicht van de verzamelde aktes per kantoor

	aantal	%
Aalter	396	14,7
Antwerpen 12	282	10,5
Brugge2	318	11,8
Deinze	200	7,4
Gent1	182	6,8
Gent2	163	6,1
Gent7	792	29,5
Mechelen	245	9,1
Merelbeke	108	4,0
Total	2686	100,0

Tabel 1 geeft de verdeling aan van de steekproef over de 9 bezochte kantoren. In de steekproef zijn zowel kantoren in grote steden als kantoren in kleinere, rurale gebieden opgenomen. De keuze van de kantoren kon niet vrij bepaald worden, maar is het resultaat van overleg met de opdrachtgever en de FOD Financiën.

Belangrijk gegeven bij deze keuze is de aanwezigheid van een voldoende aantal aktes per jaar.

Opvallend is het zeer grote aantal genoteerde aktes in kantoor Gent 7. Het betreft hier enkel onderhandse aktes, die evenwel voor de regio verzameld werden in dit kantoor.

Hoe representatief deze steekproef is valt moeilijk uit te maken, aangezien we geen zicht hebben op de karakteristieken van de totale populatie. Belangrijk gegeven is hier ook dat de keuze van het registratiekantoor voor de notariële schenkingen bepaald wordt door de notaris en niet door de cliënt. Daardoor is het bijv. mogelijk dat aktes van inwoners van andere provincies worden geregistreerd in de provincie Oost-Vlaanderen. Het is a priori moeilijk uit te maken in welke mate zich vertekeningen voordoen als gevolg van het feit dat notarissen een specifiek cliënteel hebben, dat zou kunnen afwijken van de modelpopulatie inzake leeftijd, vermogen of gezinssamenstelling.

Voor de registratie van onderhandse aktes is er wel sprake van een zekere spatiale ordening; de Gentse registraties worden bijv. gebundeld in 1 ontvangkantoor. Het is plausibel te veronderstellen dat de keuze van het ontvangkantoor door de onderhandse schenker niet onafhankelijk is van de woonplaats van de schenker.

Per akte werden volgende gegevens geïnventariseerd:

- Kantoor, jaar en dossiernummer
- Gemeente, postnummer, geboortejaar en geslacht schenkers
- Gemeente, postnummer, geboortejaar en geslacht begunstigten
- Tarief: 3 of 7%
- Aard geschonken goed (€) en waarde schenking (totaal en per begunstigde)
- Eventuele voorwaarden

Tabel 2: overzicht van de verzamelde gegevens per jaar

Jaar	Aantal	%
2000	201	7,5
2001	204	7,6
2002	122	4,5
2003	140	5,2
2004	320	11,9
2005	525	19,5
2006	616	22,9
2007	558	20,8
Total	2686	100,0

Dat het aantal schenkingen sterk is toegenomen sinds 2004 blijkt ook uit de verdeling van de geregistreeerde aktes. Slechts ¼ van de geïnventariseerde aktes (667 aktes) dateert van voor de hervorming (cfr. tabel 2).

Tabel 3: overzicht van de verdeling van de onderhandse en notariële aktes

		onderhandse akte	Notariële schenkingsakte	Totaal
voor hervorming	Aantal	91	576	667
	%	10,2%	32,1%	24,8%
na hervorming	Aantal	803	1216	2019
	%	89,8%	67,9%	75,2%
	Aantal	894	1792	2686
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 3 wijst uit dat 33,28% van de genoteerde aktes onderhandse aktes betreft; in 2/3 van de gevallen betreft het dus kenmerken van schenkingen bij notariële akte. Voor beide type van documenten dateert de meerderheid van de registraties van na de hervorming.

Tabel 4: overzicht van de verdeling van de aktes ten voordele van begunstigden in rechte lijn en in zijlijn

		enkel begunstigden in zijlijn	enkel begunstigden in rechte lijn	Totaal
voor hervorming	Aantal	29	567	596
	%	3,8%	31,3%	23,2%
na hervorming	Aantal	725	1246	1971
	%	96,2%	68,7%	76,8%
	Aantal	754	1813	2567
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 4 deelt de steekproef in alnaargelang het schenkingen in rechte lijn of in zijlijn betreft. Beide types van schenkingen zijn sterk toegenomen sinds de hervorming. In de rechte lijn dateren bijna 1 op 3 van de genoteerde cases van voor de hervorming; in de zijlijn is dat slechts in 4% van de gevallen geldend.

Het dataonderzoek vormt een interessante aanvulling op de face-to-face interviews die werden afgenomen bij 247 50-plussers (Horizonbeurs 2007) en de iVOX-survey die werd afgenomen bij een representatieve steekproef van 1050 25 à 50-jarigen. De geregistreeerde gegevens laten niet toe de motivaties van schenkers en de gevolgen voor het gedrag van de begunstigden te onderzoeken, maar vormen wel een solide basis waarop het profiel van beide groepen kan worden afgeleid. Met behulp van deze data kan ondermeer nagegaan worden of de aard van de schenking en het geschonken bedrag gerelateerd is aan de verwantschapsband of

de leeftijd en het geslacht van schenker en begunstigde. Deze kenmerken kunnen ook gekoppeld worden aan het gebruik van voorwaarden (bvb. last, terugkeer,...).

Specifiek werden met behulp van SPSS 16 volgende analyses opgezet:

1. Chi²-testen om de covarianten van het geschonken bedrag, de verschillen tussen schenkingen voor en na de hervorming, de verschillen tussen schenkingen in rechte lijn en in zijlijn, de verschillen tussen schenkingen voorzien van en zonder voorwaarden en de verschillen tussen onderhandse schenkingen en notariële schenkingen te identificeren;
2. OLS-regressie analyse ter verklaring van de variantie in de geschonken bedragen
3. Binary logit-regressie analyse; afhankelijke variabele= schenking in rechte lijn= 1, schenking in zijlijn= 0

Aangezien er zeer weinig observaties in de dataset voor handen zijn die betrekking hebben op onderhandse aktes neergelegd voor 2004 (cfr. tabel 3; n=91), wordt het onderscheid tussen onderhandse aktes en notariële aktes voorlopig niet in extenso geanalyseerd. Het verdient aanbeveling om in overleg met de FOD financiën een aantal extra kantoren op te nemen in de database, waardoor het contingent onderhandse aktes kan verhogen.

4. Beschrijving van de kenmerken van de steekproef

4.1. Leeftijd schenker en begunstigde

- schenkers

Om tot zinvolle uitspraken te komen werd de dataset gescreend op verschillende schenkingen door 1 donor. In de dataset bleken verschillende schenkers meermaals overgegaan te zijn tot een schenking en dit evident op verschillende momenten in hun levensloop. Voor onderstaande analyse wordt gewerkt met de leeftijd op het moment van de eerste schenking.

In tweede instantie werd vastgesteld dat in 31,2 % van de gevallen er 2 schenkers in de akte genoteerd werden. In 0,2% van de gevallen betrof het zelfs 3 of meer schenkers. Ingeval van meer dan 1 donor werd de gemiddelde leeftijd berekend van de schenkers en wordt hierna gesproken van de “eerste schenker” en van de “tweede schenker”.

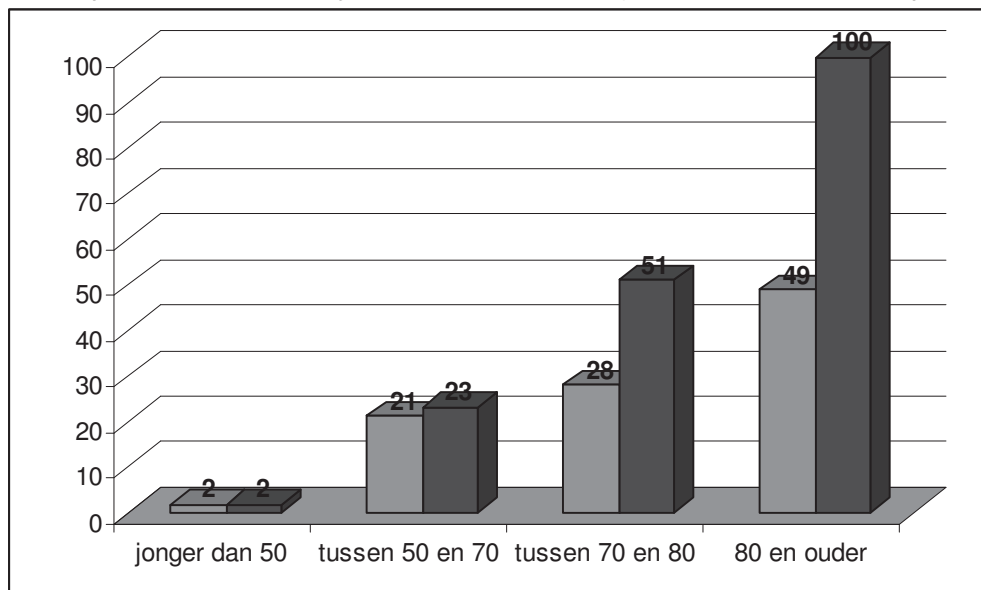
Het **gemiddelde** van de leeftijden van alle schenkers in de steekproef is **76,3 jaar**. De gemiddelde leeftijd van de *unieke schenker* ligt met 78,8 jaar nog wat hoger dan die van de modale eerste schenker. De gemiddelde leeftijd van een schenkend

'koppel'² is 71,1 jaar. De gemiddelde leeftijd van de *eerste schenker* is 76,8 jaar. In 68,7% van de gevallen betreft het hier een schenker van het mannelijk geslacht. De *tweede schenker* is een stuk jonger: de gemiddelde leeftijd bedraagt 69,5 jaar. Het gemiddelde leeftijdsverschil tussen twee schenkers van een 'koppel' bedraagt drie jaar.

Het aantal schenkers dat gemiddeld jonger is dan 50 is quasi verwaarloosbaar (2%). Goed driekwart van de eerste schenkers en ruim de helft van de tweede schenkers is ouder dan 70. Wanneer deze 70-plussers meer in detail bekeken worden, valt op dat de helft van de eerste schenkers zelfs ouder is dan 80. Voor de tweede schenkers noteren we dat 41% van hen tussen 50 en 70 jaar is – deze leeftijdsklasse is dan ook de best vertegenwoordigde groep bij de tweede schenkers.

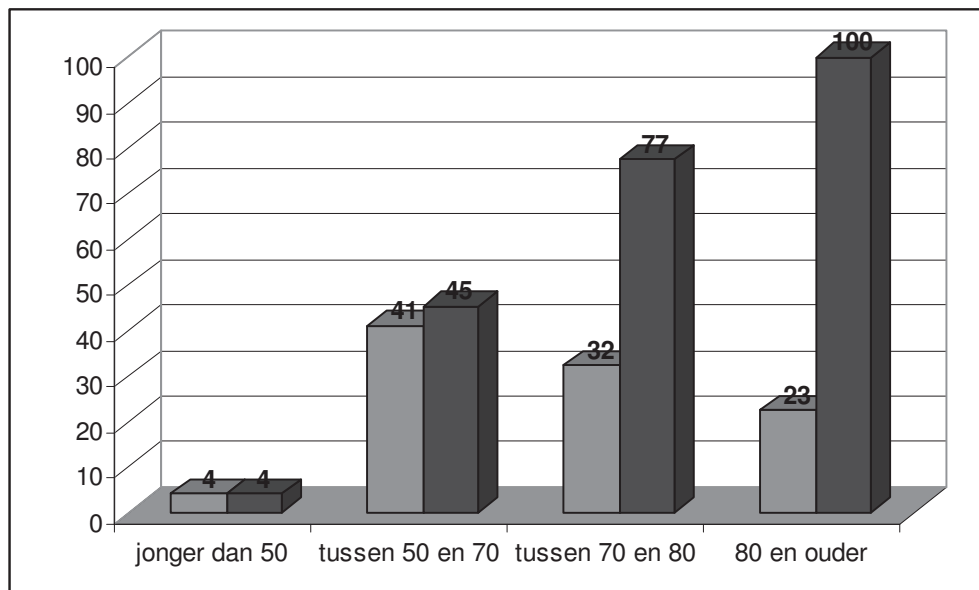
Uit de analyses blijkt dat de mannelijke enige schenker vaker jonger is dan 80 jaar. De vrouwelijke unieke schenker daarentegen is eerder ouder dan 80 jaar. Onderstaande figuur illustreert dat 70+ schenkers sterker vertegenwoordigd zijn in de steekproef.

Figuur 1: Frequentietabel leeftijd eerste schenker (valid en cumulatief percentage)

² Met de term 'koppel' refereren we naar 2 schenkers die op hetzelfde adres verblijven; het begrip koppel is dus niet noodzakelijk een getrouwd stel, maar kan tevens bijvoorbeeld 2 broers of 2 zussen betreffen.

Figuur 2: Frequentietabel leeftijd tweede schenker (valid en cumulatief percentage)

Zowel de experts als de 50-plussers gaven aan dat de pensioenleeftijd een goed moment is om aan schenken te beginnen. Op dat punt in het leven hebben de potentiële begunstigen (in casu de kinderen) doorgaans een zekere maturiteit bereikt en verwachten velen dat de gezinstoestand enigszins gestabiliseerd is (vanaf 25-30 jaar). Vanaf een leeftijd van ongeveer 70 jaar zou ook het aangaan van een verzekering ter indekking van het successierechtenrisico minder voordelig uitvallen dan het betalen van het schenkingsrecht.

Uit de analyse van deze data op basis van de geregistreerde aktes leren we echter dat schenkingen nog steeds veel later dan op pensioenleeftijd plaatsvinden. Mogelijk ligt deze discrepantie in de bevindingen voor een stuk in het feit dat het hier enkel geregistreerde schenkingen betreft. Wellicht betreft een groot deel van de schenkingen aan jongere begunstigen niet-geregistreerde handgiften op het ogenblik dat zij een belangrijke aankoop overwegen. Voorts is het niet ondenkbaar dat er zich tussen het overwegen van een schenking en het effectief overgaan tot schenken nog een periode van bedenktijd bevindt. Bovendien betrof het doelpubliek van de experts in het algemeen toch de meer vermogende schenkers, wat tevens een verklaring kan vormen voor het vroegtijdiger schenken.

Een andere interessante vaststelling betreft het *verband tussen de gemiddelde leeftijd* van de schenker en het feit of er in *rechte dan wel in zijlijn* geschonken wordt. De experts voorspelden dat de schenker in zijlijn langer wacht om tot schenken over te gaan dan die in rechte lijn. De analyses beamen dit: **de schenker in de zijlijn is gemiddeld zeven jaar ouder dan die in de rechte**

lijn (81,5 vs. 74,6 jaar). De schenker in zijlijn is verder duidelijk vaker ouder dan 80 jaar.

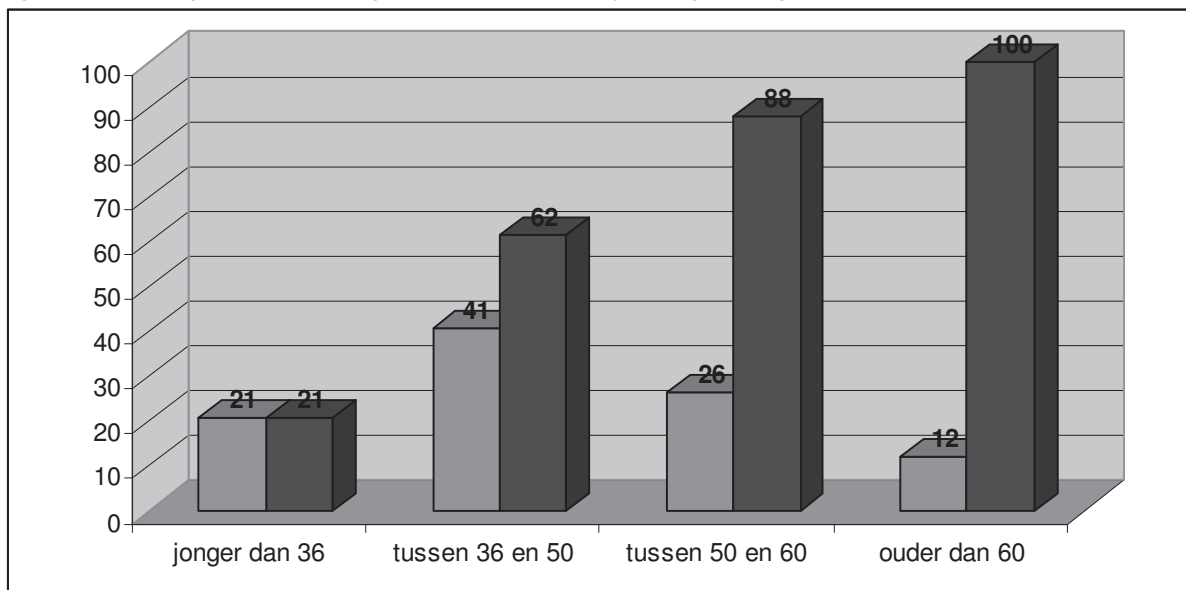
- *begunstigden*

Naar analogie met de hogere leeftijd van de schenkers, zijn ook de begunstigden iets ouder dan op basis van buitenlands onderzoek werd verwacht. Om dit te analyseren werd de gemiddelde leeftijd van alle begunstigden van één en dezelfde schenking berekend.³

De **gemiddelde** leeftijd van alle begunstigden is **46.4 jaar**.

Slechts een vijfde van de begunstigden is gemiddeld jonger dan 36. Het merendeel van de begunstigden is gemiddeld tussen 36 en 50 jaar. 38,5% van de begunstigden is zelfs gemiddeld ouder dan 50 jaar. De vaststelling strookt niet helemaal met de bevindingen op basis van de Horizon- en iVOX-enquête, noch met het aanvoelen van de experts. In beide gevallen werd het ogenblik waarop kinderen zich een woning willen aanschaffen als belangrijk momentum aangeduid.

Figuur 3: Frequentietabel gemiddelde leeftijd begunstigden

Een andere interessante vaststelling is het *verband tussen de gemiddelde leeftijd* van de begunstigde en het feit of er in *rechte dan wel in zijlijn* geschonken wordt. De analyse wijst uit dat de begunstigden in zijlijn ouder zijn dan die in rechte lijn.

De begunstigde in zijlijn is gemiddeld 53,1 jaar, die in de rechte lijn gemiddeld 44 jaar. Chi²-testen tonen aan dat het verband tussen de gemiddelde

³ Gezien het feit dat het gemiddelde maximale (d.w.z. tussen de jongste en de oudste begunstigde) leeftijdsverschil tussen de begunstigde minder dan vijf jaar bedraagt, gaat door deze reductie weinig informatie verloren. Voor schenkingen in rechte lijn (het leeuwendeel in de dataset) ligt dit gemiddelde logischerwijze zelfs nog lager (max. vier jaar leeftijdsverschil tussen de jongste en de oudste begunstigde).

leeftijden van schenkers en begunstigden en de lijn van de schenking inderdaad uiterst significant is. De schenker in zijlijn is duidelijk vaker ouder dan 80 jaar. De begunstigde in rechte lijn is beduidend vaker jonger dan 50.

4.2. Geslacht van de schenker(s)

De meerderheid van de schenkers in de steekproef is van het vrouwelijk geslacht (6 op 10). Met 64,5% is ook het merendeel van de unieke schenkers vrouw. De vaststelling dat er meer vrouwen zijn die schenken ligt in de lijn van de conclusies van de bevraging op de Horizon-beurs bij 50-plussers en sluit aan bij de bevindingen uit de literatuur. Ze gaat wel in tegen de intuïties van de professionals.

4.3. Kenmerken van de schenking

Zoals eerder al aangegeven betreft het **in 69% van de gevallen schenkingen met slechts één geregistreerde schenker.**

De modale schenking in de steekproef heeft **gemiddeld 2,23 begunstigden. Bij 1 op 2 schenkingen is er slechts één begiftigde.** Meer dan drie begunstigden per schenking is een zeldzaamheid (1 op 8 van de cases).

Slechts sporadisch wordt bij een schenking tegelijkertijd in rechte én in zijlijn geschonken. Wanneer iemand aan kinderen of kleinkinderen schenkt, zal hij dus meestal niet ook “anderen” begunstigen.⁴ **In 7 op 10 schenkingen wordt enkel in de rechte lijn geschonken. Het aantal begunstigden in zijlijn is gemiddeld hoger** dan dat in rechte lijn (2,77 ($\sigma = 4$) vs. 1,97 ($\sigma = 1,5$)⁵). Als er in beide lijnen geschonken wordt zijn er gemiddeld het grootst aantal begunstigden (4).

Het **gemiddeld ontvangen bedrag per begunstigde** bedraagt **195.197 €**. Een begunstigde in **zijlijn** krijgt gemiddeld **143.613 €**. Een begunstigde in **rechte lijn** krijgt gemiddeld meer: **223.633 €**. Het gemiddelde bedrag per begunstigde ligt het laagst in het geval er zowel in rechte als in zijlijn geschonken wordt (122.497€).

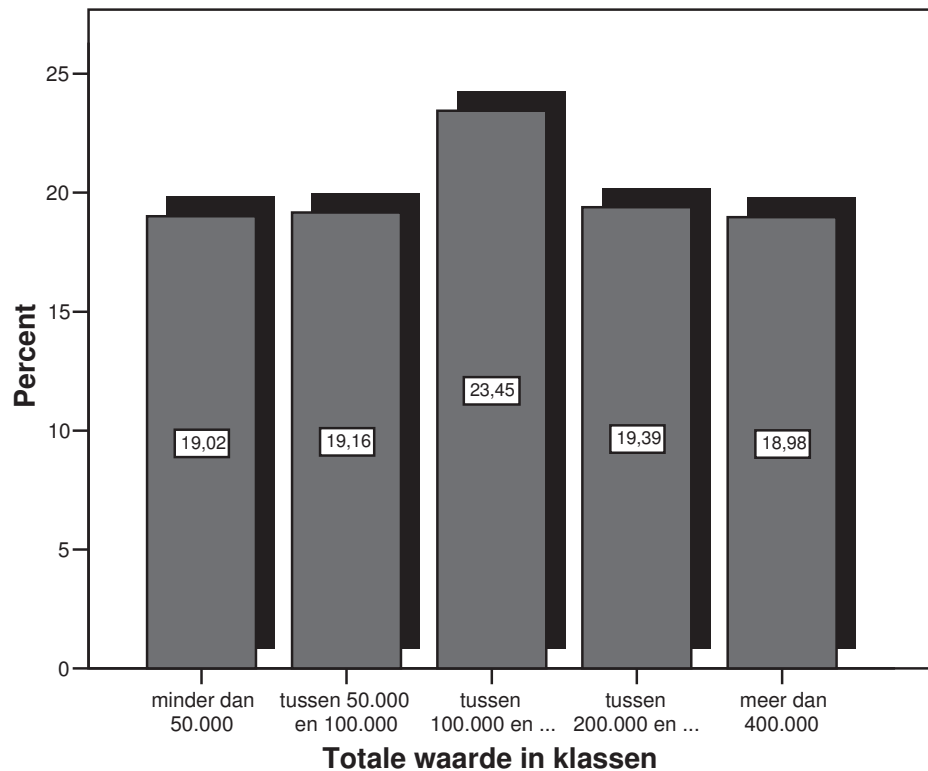
Het **gemiddeld totale bedrag van de schenkingen** bedraagt **344.754€** ($\sigma = 1.050.036€$; max.= 28.403.489€). Onderstaand frequentie overzicht wijst uit dat

⁴ De gemengde schenkingen maken één procent van de cases uit.

⁵ Dit cijfer schommelt wellicht niet toevallig rond het gemiddeld aantal kinderen dat een Vlaamse vrouw doorheen verschillende generaties gekregen heeft na afloop van haar vruchtbare periode. De finale afstamming van Vlaamse vrouwen op 49-jarige leeftijd, geboren in 1922, bedroeg nog 2,4; vrouwen geboren in de jaren dertig baarden gemiddeld 2,3 kinderen; de generaties geboren rond 1950 hebben een finale afstamming van zo'n 1,8 kinderen per vrouw, en de totale gemiddelde afstamming van 36-jarige vrouwen in 1998 is ongeveer 1,7 in Vlaanderen (Willems, 1998).

eén op vijf schenkingen inferieur is aan 50.000 €. Nog eens 20% van de schenkingen ligt dus 50.000 en 100.000 €. Ongeveer evenveel schenkingen hebben een omvang tussen respectievelijk 100.000 en 200.000€ en 200.000 en 400.000 €. 19% van de schenkingen heeft een totaalbedrag dat superieur is aan 400.000 €.

Figuur 4: Frequentietabel van de totale geschonken waarde

Het **activum** dat veruit het meest geschonken wordt, is **geld (50% schenkingen)**. In 21% van de cases wordt onroerend goed geschonken (vooral vóór 2004). Aandelen en andere financiële activa maken 22% van de schenkingen uit, gemengde schenkingen 7%. Obligaties en kasbons vormen hoogst zelden het voorwerp van de schenkingen uit deze dataset.

Aan bijna twee op tien schenkingen zijn er (één of meerdere) **voorwaarden** verbonden. Met voorsprong de populairste clause betreft deze van het **vruchtgebruik**. Het levenslange behoud van de vruchten van de schenking maakt **69%** van de gehanteerde voorwaarden uit. Op de tweede plaats volgt het **conventionele beding van terugkeer met 19%**. In ruim één op de tien gevallen moet de begunstigde op geregelde tijdstippen een bepaalde som afstaan of moet hij voorzien in het onderhoud van de schenker eens die het zelf niet meer kan. In

9,5% van de schenkingen met voorwaarden gaat het om beperkingen m.b.t. de vervreemding van het geschonken goed.

5. resultaten van de data-analyse

5.1. afhankelijke variabele= het bedrag van de schenking

Via Chi²-testen en OLS-regressie werd onderzocht in welke mate de persoonlijke kenmerken van schenker en begunstigde (leeftijd, geslacht, gemiddeld leeftijdsverschil tussen de begunstigten), de bloedverwantschap en tenslotte de hervorming bepalend zijn voor de omvang van de schenking.

- resultaten Chi²-testen

De totale waarde van de schenking en de **gemiddelde leeftijd van de schenkers** vertonen een significant verband. Waar een deel van de literatuur wees op een positief, maar afnemend effect van leeftijd op de kans op schenken, zien we hier een ware knik in de curve van de totale waarden. “Jongere” schenkers (jonger dan 70) schenken eerder kleine bedragen onder 100.000€, “oudere” schenkers (tussen 70 en 80) geven eerder grote bedragen van meer dan 200.000€. Opvallender is dat de “alleroudsten” weer net wat minder geven (tussen 100.000 en 200.000€).

Gezien de correlatie tussen de gemiddelde leeftijd van de schenkers en die van de begunstigten⁶ is het niet toevallig dat ook de **gemiddelde leeftijd van de begunstigten** een significant verband vertoont met de gemiddelde waarde van de schenking. Begunstigten die jonger zijn dan 36 jaar, krijgen vaker kleine schenkingen, i.e. onder 100.000 €. Dit zouden de occasionele schenkingen kunnen zijn, die de professionals/experten tijdens de interviews aanhaalden. Begunstigten met een gemiddelde leeftijd tussen 36 en 60 jaar genieten eerder grote schenkingen, i.e. boven 200.000 €. Dit zouden de structurele, op planning gerichte schenkingen kunnen zijn die meestal vergezeld worden van voorwaarden en controlestructuren. Begunstigten met een gemiddelde leeftijd hoger dan 60, genieten vooral erg kleine schenkingen (minder dan 50.000€) en significant minder schenkingen van meer dan 400.000€.

De Chi²-testen geven een heel robuust verband aan tussen de **aard van het geschonken goed** en de grootte van de totale schenking. De waarde van de schenking van kasbons of obligaties is vaker aan de hoge kant (= 100.000€ of meer). Ook de schenking van aandelen en andere financiële activa betreft significant vaker een bedrag vanaf 200.000€. Hetzelfde geldt voor de gemengde schenkingen. Schenkingen van onroerend goed en geld zijn dan weer eerder klein van omvang (minder dan 200.000€). Wat betreft onroerend goed kan dit verwonderlijk lijken, maar mogelijkerwijze gaat het hier over de planmatige trapsgewijze, driejaarlijkse schenkingen.

⁶ $r = 61,5\%$ wat wellicht te verklaren is door het hoge aantal mensen dat aan de kinderen schenkt.

Verder stellen we een duidelijke en positieve relatie vast tussen **het aantal begunstigden** en de totale waarde van de schenking. Hoe meer begunstigden, hoe groter het totale geschonken bedrag. Ingeval van slechts één begunstigde is de schenking vaker beperkt tot 100.000 €. Ingeval van twee begunstigden is de totale waarde van de schenking vaker groter dan 100.000 €.

Ten slotte geven de Chi²-testen indicaties van het bestaan van een significant verband tussen de verhouding van het aantal begunstigden in **rechte en zijlijn** en de grootte van de totale schenking. Wanneer er enkel begunstigden in rechte lijn voorkomen, dan wordt er significant vaker meer dan 400.000€ geschonken. Komen er enkel begunstigden in zijlijn voor, dan blijkt de schenking vaker kleiner dan 100.000 €.⁷

⁷ Dezelfde analyse werd uitgevoerd voor het gemiddelde bedrag per begunstigde. Merk wel op dat dit gemiddelde bedrag in vele gevallen ook het effectief gekregen bedrag per begunstigde is, behalve in geval van een niet-gelijk verdeelde schenking. Deze ongelijk verdeelde schenkingen maken 17% uit van de steekproef. De resultaten liggen volledig in de lijn met deze van de totale waarde.

Tabel 4: overzicht van de resultaten van de Chi²-testen m.b.t. het totale bedrag van de schenking

	<i>totale waarde schenking in klassen</i>						chi ²	sign.
	<i>minder dan 50.000</i>	<i>tussen 50.000 en 100.000</i>	<i>tussen 100.000 en 200.000</i>	<i>tussen 200.000 en 400.000</i>	<i>meer dan 400.000</i>			
<i>gemiddelde leeftijd schenker</i>							91,71	0,00
jonger dan 70	36,16	35,32	26,79	16,57	19,18			
tussen 70 en 80	24,65	28,17	27,11	33,53	37,35			
ouder dan 80	39,19	36,51	46,10	49,90	43,47			
<i>gemiddelde leeftijd begunstigde</i>							96,22	0,00
jonger dan 36	30,20%	26,90%	21,60%	12,60%	12,80%			
tussen 36 en 50	34,70%	39,00%	40,60%	43,60%	45,50%			
tussen 50 en 60	20,70%	22,60%	25,60%	30,40%	33,10%			
ouder dan 60	14,50%	11,50%	12,10%	13,40%	8,60%			
<i>aantal begunstigten</i>							261,98	0,00
1	66,60%		48,00%	44,10%	28,10%			
2	19,80%		27,70%	27,00%	26,90%			
3	6,90%		10,80%	13,70%	19,40%			
minstens 4	6,60%		13,50%	15,20%	25,50%			
<i>verhouding schenker/begunstigde</i>							41,79	0,00
enkel begunstigten in zijlijn	39,10%	31,60%	28,10%	28,30%	20,50%			
enkel begunstigten in rechte lijn	60,90%	68,40%	71,90%	71,70%	79,50%			
<i>aard geschenken goed</i>							535,11	0,00
onroerend goed		31,50%	24,30%	13,50%	5,20%			
geld		57,50%	54,00%	44,80%	33,10%			
kasbons en obligaties		1,00%	2,10%	1,80%	2,20%			
aandelen, effecten en andere financiële activa		9,10%	15,20%	27,80%	40,80%			
gemengde schenking		0,90%	4,50%	12,10%	18,70%			
<i>voorwaarden</i>							54,02	0,00
geen voorwaarden	89,31	84,51	79,23	79,17	72,75			
vruchtgebruik, onderhoud of combinatie	7,33	12,55	17,07	16,11	21,11			
terugkeer, voorwaarden vervreemding	3,37	2,94	3,70	4,72	6,15			
<i>periode</i>							170,40	0,00
voor hervorming	35,90%	37,40%	26,60%	11,90%				
na hervorming	64,10%	62,60%	73,40%	88,10%				

- resultaten van de regressie-analyse

Op basis van resultaten van de Chi²-testen werd een loglineaire regressie uitgevoerd die de grootte van de gedane schenking moet modelleren.

Volgende specificatie werd geschat:

$$\begin{aligned} \text{Ln (BEDRAGSCH)} = & a + b_1 \text{ LEEFSCH} + b_2 \text{ LEEFBEG} + b_3 \text{ GESLSCH1} \\ & + b_4 \text{ RLZL} + b_5 \text{ Ln (AANTALBEG)} + b_6 \text{ VWDE} \\ & + b_7 \text{ AARD} + b_8 \text{ HERV} \end{aligned}$$

Tabel 5: Toelichting bij de variabelen

LEEFSCH	Dummyvariabele voor de leeftijd van de schenker(s)	= 1 indien schenker 70à80 jaar oud is; = 0 else
LEEFBEG	Dummyvariabele voor de leeftijd van de begunstigde(n)	= 1 indien de begunstigde jonger is dan 36 jaar; = 0 else
GESLSCH1	Dummyvariabele voor geslacht	= 1 indien vrouw; = 0 else
RLZL	Dummyvariabele voor de afstamming	= 1 indien schenking in rechte lijn; = 0 else
AANTALBEG	Continue variabele die het aantal begunstigden weergeeft	
VWDE	Dummyvariabele voor de opname van voorwaarden	= 1 indien er voorwaarden voorzien werden; = 0 else
AARD	Dummyvariabele voor de aard van de schenking	= 1 indien het fin.activa betreft; = 0 else
HERV	Dummyvariabele voor de impact van de hervorming	= 1 indien schenking plaatsvindt in de periode 2004-2007; = 0 else

Er werd geopteerd om te werken met de natuurlijke logaritme⁸ van de totale waarde (BEDRAGSCH) en het aantal begunstigden (AANTALBEG) omdat we hiermee de data beter benaderden. Initieel werd leeftijd opgenomen als een continue variabele in de schatting. De beste resultaten werden echter behaald door te werken met dummyvariabelen. Diverse varianten werden uitgetest voor verschillende indelingen in leeftijdscohorten. Tabel 6 geeft enkel de meest performante schatting weer.

De door dit model verklaarde variantie bedraagt 23%. De verklaringskracht is dus eerder beperkt, maar dit is niet onlogisch. We beschikken immers niet over een

⁸ Dit betekent dat bekeken wordt welke eigenschappen van de schenking en de betrokkenen een invloed hebben op de *procentuele wijziging* van het totale geschonken bedrag.

reeks gegevens van schenkers en begunstigen die een bepalende rol kunnen spelen voor wat betreft de grootte van de schenking. Zo kan volgens de literatuur het inkomen van de schenkers (en/of van de begunstigen) een determinerende invloed hebben op de omvang van de schenking. Het bedrag van de schenking kan ook een functie zijn van de gezondheid van de schenker.

Tabel 6: overzicht van de resultaten

	coëfficiënten	t	Sig.	Collinearity Statistics (tolerance)
(Constant)	10,466	133,390	,000	
ln(AANTALBEG)	,541	15,164	,000	,976
HERV	,744	11,976	,000	,733
VWDE	,449	7,985	,000	,949
RLZL	,614	11,642	,000	,873
AARD	,544	9,587	,000	,906
LEEFBEG	-,192	-3,100	,002	,853
LEEFSCH	,103	2,067	,039	,825

Het teken van de variabele HERV is positief. Dit betekent dat een schenking ná de hervorming gepaard gaat met hogere transfers. Dit is conform wat resulteerde uit de Chi²-testen (na de hervorming waren er verhoudingsgewijs meer schenkingen van meer dan 200.000€ dan in de periode voordien).

Ook het aantal begunstigen (AANTALBEG) heeft zoals verwacht een positieve impact op de omvang van de overdracht (cfr. Chi²-testen).

Zoals aangegeven door de Chi²-testen komen voorwaarden (VWDE) eerder voor bij grotere schenkingen. Dezelfde vaststelling geldt voor schenkingen waarbij er enkel begunstigen in de rechte lijn (RLZL) voorkomen.

Ook een schenking van financiële activa (AARD) leidt tot grotere transfers.⁹

Schenkers van gemiddeld 70 à 80 jaar (LEEFSCH) schenken grotere bedragen. Begunstigen die gemiddeld jonger zijn dan 36 jaar (LEEFBEG) daarentegen ontvangen kleinere schenkingen. Ook deze vaststellingen zijn conform de bevindingen met behulp van de Chi²-testen.

⁹ Merk op dat ook de dummy's voor de andere soorten goederen significant waren in de modellering van de totale waarde van de schenking. Echter, deze variabelen doorstonden de testen voor Multi-collineariteit niet. Dezelfde vaststelling geldt voor de gemiddelde leeftijd van zowel schenkers als begunstigen.

5.2.afhankelijke variabele= periode

Gezien de hervorming van 2004 enkel betrekking had op roerende goederen, werden de Chi²-testen m.b.t. de periode uitgevoerd op schenkingen die roerende goederen tot voorwerp hadden.

Eén van de belangrijkste gevolgen van de hervorming zou zowel volgens de experts, de 50-plussers als de min-50-jarigen het toenemend gebruik van de **notariële akte** zijn. Ook de analyse wijst uit dat 2004 een omslagpunt vormt: na de hervorming wordt er significant vaker een beroep gedaan op notariële schenkingen. Met deze resultaten moet echter voorzichtig omgesprongen worden gezien het beperkte aantal schenkingsaktes die dateren van vóór 2004.

Het gemiddeld **aantal begunstigen** verschilt niet significant voor en na 2004 indien de steekproef enkel de schenkingen van roerend goed bevat.

Er is een verband tussen de **omvang** van de inter vivos transfers en de periode. Na de hervorming worden er eerder grote bedragen geschonken.

Schenkingen zonder **voorwaarden** komen significant vaker voor in de periode voor de hervorming. Dit is in lijn met het gegeven dat de schenkingen voorafgaand aan 2004 eerder beperkter waren in omvang.

Schenkingen na de hervorming betreffen vaker **financiële activa**.

Analoog aan de voorspelling door de experts zijn dankzij de hervorming relatief meer mensen overgegaan tot een schenking in de **zijlijn**.

Ook het verband tussen de periode en de gemiddelde **leeftijd van de schenkers** is significant. Ondanks de intuïties van de experts zijn de schenkers na de hervorming vaker ouder dan 70 jaar. Het drempelverlagend effect van de voordeligere tarieven wordt blijkbaar in belangrijke mate teniet gedaan door het feit dat het schenken zo lang mogelijk kan uitgesteld worden gezien het wegvallen van de driejaren-regel. Dit effect lijkt nog duidelijker indien de gemiddelde leeftijd **van de begunstigen** geanalyseerd wordt. De begunstigde van voor de hervorming is overduidelijk vaker ouder dan 50 jaar.

Tabel 7: resultaten van de Chi²-testen met betrekking tot de periode (HERV)

	<i>periode</i>		sign.
	<i>voor hervorming</i>	<i>na hervorming</i>	
<i>gemiddelde leeftijd begunstigde</i>			
jonger dan 36	51,60%	13,10%	108,89
tussen 36 en 50	33,30%	40,20%	
ouder dan 50	15,10%	46,70%	
<i>verhouding schenker/begunstigde</i>			
enkel begunstigden in zijlijn	2,40%	37,00%	21,29
enkel begunstigden in rechte lijn	97,60%	63,00%	
<i>aard geschonken goed</i>			
geld	76,90%	62,30%	25,44
financiële activa	7,40%	28,80%	
gemengde schenking	15,70%	8,90%	
<i>vorm</i>			
onderhandse akte	84,30%	39,80%	83,23
schenkingsakte	15,70%	60,20%	
<i>waarde</i>			
minder dan 50.000	33,30%	16,00%	31,15
tussen 50.000 en 100.000	23,80%	16,20%	
tussen 100.000 en 200.000	17,10%	23,00%	
meer dan 200.000	25,70%	44,80%	
<i>gemiddelde leeftijd schenker</i>			
jonger dan 50	57,10%	16,30%	113,53
tussen 70 en 80	22,90%	30,70%	
ouder dan 80	20,00%	53,00%	
<i>voorwaarden</i>			
geen voorwaarden	92,59%	83,05%	6,79
voorwaarden	7,41%	16,95%	

5.3.afhankelijke variabele= de verwantschap (RLZL)
- resultaten van de Chi²-testen

De verhouding van het aantal schenkingen in zijlijn op het aantal schenkingen in rechte lijn bedraagt 3 op 7.

Het verband tussen de relatie en het **aantal begunstigten** is significant. Zoals eerder vermeld, ligt het gemiddelde aantal begunstigten hoger in de zijlijn (2,77 ($\sigma = 4$) vs. 1,97 ($\sigma = 1,5$) in rechte lijn). Volgens de Chi²-testen zijn er eerder één of meer dan vier begunstigten bij transfers in de zijlijn.

Zoals eerder vermeld komen schenkingen in zijlijn relatief vaker voor **vanaf 2004** (erg sterk verband). In rechte lijn wordt er vaker gebruik gemaakt van een schenkingsakte. Het omgekeerde geldt in zijlijn.

De frequentieanalyses toonden reeds aan dat de schenker in de zijlijn gemiddeld zeven jaar ouder is dan die in de rechte lijn (81,5 vs. 74,6 jaar). Ook de begunstigten in zijlijn zijn ouder dan die in rechte lijn. De begunstigde in zijlijn is gemiddeld 53,1 jaar, die in de rechte lijn gemiddeld 44 jaar. Erg robuust is dan ook het verband tussen de lijn van de bloedverwantschap en de gemiddelde **leeftijd** van de schenkers en begunstigten. De experts waren reeds unaniem: de schenker in de zijlijn stelt het schenken langer uit. Donoren van dit type blijken ook in deze steekproef significant vaker ouder dan 80 jaar. De begunstigde in zijlijn is dan ook vaker minstens 50 jaar.

De relatie tussen de verwantschapsgraad en de **aard** van de overgedragen goederen is haast even krachtig. De begunstigde in zijlijn krijgt eerder geld en financiële activa, die in rechte lijn eerder onroerend goed.

Ook het verband tussen de relatie en de **omvang** van de transfer is duidelijk: de schenker in zijlijn schenkt eerder maximum 100.000€. Hierboven werd reeds vermeld dat aan een begunstigde in zijlijn gemiddeld 143.613 € geschonken wordt. Een begunstigde in rechte lijn bekommt gemiddeld 223.633 €.

Tabel 8: resultaten van de Chi²-testen m.b.t. graad van verwantschap

		<i>relatie schenker/begunstigde</i>		chi ²	sign.
		<i>enkel zijlijn</i>	<i>enkel rechte lijn</i>		
<i>gemiddelde leeftijd schenker</i>				215,726	0,00
jonger dan 50		1,10%	2,20%		
tussen 50 en 70		9,30%	29,80%		
tussen 70 en 80		24,50%	33,10%		
ouder dan 80		65,10%	34,90%		
<i>gemiddelde leeftijd begunstigde</i>				272,037	0,00
jonger dan 36		10,00%	23,90%		
tussen 36 en 50		30,00%	45,50%		
tussen 50 en 60		33,10%	24,50%		
ouder dan 60		27,00%	6,10%		
<i>periode</i>				224,724(L)	0,00
voor hervorming		3,80%	31,30%		
na hervorming		96,20%	68,70%		
<i>voorwaarden</i>				17,4039	0,00
geen voorwaarden		85,20%	78,14%		
vruchtgebruik/last/onderhoud/nood		11,04%	17,35%		
terugkeer/vr/w verbonden aan vervreemd ding		3,77%	4,51%		
<i>aard geschenken goed</i>				204,559	0,00
onroerend goed		3,90%	29,70%		
geld		59,50%	43,60%		
Financiële activa		27,00%	20,40%		
gemengde schenking		9,70%	6,30%		
<i>waarde</i>				41,791	0,00
minder dan 50.000		24,40%	15,90%		
tussen 50.000 en 100.000		20,50%	18,40%		
tussen 100.000 en 200.000		22,60%	24,00%		
tussen 200.000 en 400.000		19,10%	20,20%		
meer dan 400.000		13,40%	21,60%		
<i>aantal begunstigten</i>				61,416	0,00
1		54,30%	49,30%		
2		16,70%	27,60%		
3		9,70%	12,40%		
minstens 4		19,30%	10,70%		
<i>vorm</i>				45,859	0,00
onderhandse akte		40,80%	27,20%		
schenking sakte		59,20%	72,80%		

- resultaten van de binaire logitschatting

Gezien de te verklaren variabele, de lijn van verwantschap een dichotome variabele betreft, wordt een binaire logistische regressie geschat. De afhankelijke variabele SCHRL neemt de volgende vorm aan:

SCHRL = 1 ingeval van een schenking in rechte lijn
 = 0 ingeval van een schenking in zijlijn (I en II)

en

$$\ln(\pi(x)/(\pi(1-x))) = f(x_i)$$

waarbij x_i = categorische verklarende variabelen

en $\pi(x) = P(\text{SCHRL} = 0 / X = x)$.

De volledige specificatie is

$$\begin{aligned} \text{SCHRL} = & a + b_1 \text{ LEEFSCH} + b_2 \text{ LEEFBEG} + b_3 \text{ GESLSCH1} \\ & + b_4 \text{ Ln}(\text{BEDRAGSCH}) + b_5 \text{ VWDE} \\ & + b_6 \text{ AARD} + b_7 \text{ LEEFVER} + b_8 \text{ HERV} \end{aligned}$$

Specifiek wordt hier dus de kans gemodelleerd dat er zich een schenking in rechte zal voordoen, gegeven een set van karakteristieken van de schenkers en begunstigen, het moment van de schenking en de aanwezigheid van voorwaarden.

Het model is in staat 39% van de schenkingen in zijlijn correct te classificeren. De schenkingen in rechte lijn worden in 91% van de cases correct geïdentificeerd. In totaal worden 76% van de waarnemingen correct geclassificeerd. De pseudo R^2 bedragen 21.8% (Cox & Snell) en 31.0% (Nagelkerke).

Tabel 9: overzicht van de resultaten

	coëfficiënten	WALD	Sig.	Exp.(B)
Constante	1.01	0.638	0.114	2.741
LEEFSCH	-0.02	7.79	0.00	0.98
LEEFBEG	-0.04	76.57	0.00	0.96
Ln(BEDRAGSCH)	0.48	117.17	0.001	1.62
AARD	-0.59	10.65	0.00	0.55
HERV	-2.44	112.18	0.00	0.09
LEEFVER	-0.04	46.54	0.00	0.96

De analyse bevestigt wat reeds afgeleid werd uit de Chi²-analyses.

Volgende kenmerken van de schenking en de betrokkenen worden eerder geassocieerd met een schenking in rechte lijn dan in zijlijn:

- kenmerken schenking
 - een hogere totale waarde van de schenking(BEDRAGSCH)
 - een niet-gemengde schenking(AARD)
 - een schenking die dateert van voor de hervorming(HERV)

- kenmerken betrokkenen
 - door gemiddelde jongere schenkers(LEEFSCH)
 - aan gemiddeld jongere begunstigden (LEEFBEG)
 - met een kleiner gemiddeld leeftijdsverschil tussen de begunstigden(LEEFVER)

De overige variabelen werden om redenen van multi-collineariteit achterwege gelaten.

5.4.afhankelijke variabele= de vorm van de schenking (onderhands/ notarieel)

Voor deze analyse rapporteren we enkel de resultaten van de Chi²-testen.

Er lijkt een verband te zijn tussen het **aantal begunstigden** en het feit of de schenking door de donor zelf, dan wel door een notaris geregistreerd werd. Ingeval van meer dan 2 begunstigden blijkt er vaker gebruik gemaakt te worden van een notariële akte.

Er is een significante relatie tussen de gemiddelde **leeftijd van de schenkers** en de vorm van de schenking. Schenkers die gemiddeld jonger zijn dan 80 opteren vaker voor een notariële schenkingsakte dan 80-plussers. Wellicht heeft dit te maken met het verband tussen de leeftijd en de aanwezigheid van voorwaarden (zie verder). Het is niet ondenkbaar dat erg oude mensen eerder geen voorwaarden stellen aan de opbrengsten en eventuele terugkeer van de schenking overbodig vinden, omdat ze er vanuit gaan dat hun resterende levensduur eerder beperkt is. Mogelijk hangt dit gevonden verband ook samen met de eerdere vaststelling dat in de zijlijn eerder voor onderhandse aktes geopteerd wordt. Over de richting en transitiviteit van het verband kan uiteraard geen uitsluitel gegeven worden op basis van deze testen.

Ook de gemiddelde **leeftijd van de begunstigde** vertoont significante samenhang met de vorm van de schenking. Zijn de begunstigden gemiddeld jonger dan 50 jaar, dan krijgen ze vaker te maken met een schenkingsakte dan met een

onderhandse akte. Voor begunstigden die gemiddeld ouder zijn dan 50 geldt dat ze vaker via onderhandse akte begunstigd worden.

Ook het verband tussen de **aard** van het geschonken goed en de vorm van de schenking is overtuigend significant. Onroerend goed wordt evident overgedragen via een notariële schenkingsakte; de transfer van geld, financiële activa en gemengde schenkingen gebeurt vaker via een onderhandse schenking. De kracht van dit verband wordt voor een erg belangrijk deel gedetermineerd door de schenkingen van onroerend goed. Een Chi²-test met enkel de roerende schenkingen levert een nipt niet-significant verband op.

De **verhouding** tussen het aantal begunstigden in rechte lijn en in zijlijn vertoont een verband met de vorm van de schenking. Wanneer er enkel begunstigden in zijlijn onderscheiden worden, dan gebeurt de overdracht van vermogen bij leven eerder via een onderhandse akte. Ingeval er enkel begunstigden in rechte lijn voorkomen, wordt er vaker gebruik gemaakt van een schenkingsakte. Dit is enigszins verwonderlijk: intuïtief én op basis van de gesprekken met de experts werd er immers van uit gegaan dat schenkingen in zijlijn technischer zijn qua controlemechanismen en voorwaarden en in die zin eerder de professionele tussenkomst van een notaris verantwoorden. Immers, de testen tonen ook duidelijk het verband tussen **voorwaarden** en het instrument van de notariële akte. Onderhandse akten gaan eerder niet gepaard met voorwaarden.

Ook het verband tussen de vorm en de periode is erg sterk. Indien ook onroerende goederen opgenomen worden in de test, blijken schenkingsaktes vooral gebruikt te worden in de periode voor de hervorming.

Tot slot blijkt er ook een (beperkt) verband te zijn tussen de vorm en de **waarde** van de schenking. Het verband is niet evenwel lineair. De allerkleinste schenkingen (minder dan 50.000€) zouden eerder via een onderhandse akte lopen, de allergrootste (meer dan 400.000€) significant vaker via een schenkingsakte. Tussen deze bedraggrenzen is er een afwisselend verband.

Tabel 10: resultaten van de Chi²-testen m.b.t. de vorm van de akte

	<i>vorm schenking</i>		chi ²	sign.
	<i>onderhandse akte</i>	<i>notariële akte</i>		
<i>gemiddelde leeftijd schenker</i>			70,35	0,00
jonger dan 70	18,08%	31,19%		
tussen 70 en 80	28,39%	30,79%		
ouder dan 80	53,53%	38,03%		
<i>gemiddelde leeftijd begunstigde</i>			54,62	0,00
jonger dan 36	15,30%	23,50%		
tussen 36 en 50	36,40%	42,70%		
tussen 50 en 60	33,60%	22,90%		
ouder dan 60	14,70%	10,80%		
<i>verhouding schenker/begunstigde</i>			45,86	0,00
enkel begunstigde in zijlijn	38,40%	25,30%		
enkel begunstigde in rechte lijn	61,60%	74,70%		
<i>voorwaarden</i>			248,29	0,00
geen voorwaarden	96,90%	70,80%		
voorwaarden	3,10%	29,20%		
<i>aard geschonken goed</i>			362,60	0,00
onroerend goed	0,00%	31,90%		
geld	64,40%	42,30%		
Financiële activa	28,10%	18,60%		
gemengde schenking	7,50%	7,20%		
<i>waarde</i>			10,73	0,03
minder dan 50.000	20,50%	18,30%		
tussen 50.000 en 100.000	18,60%	19,40%		
tussen 100.000 en 200.000	21,50%	24,40%		
tussen 200.000 en 400.000	22,00%	18,00%		
meer dan 400.000	17,30%	19,80%		
<i>aantal begunstigten</i>			6,89	0,03
1	52,46%	49,19%		
2	25,62%	24,23%		
minstens 3	21,92%	26,58%		
<i>periode</i>			154,15	0,00
voor hervorming	10,20%	32,10%		
na hervorming	89,80%	67,90%		

5.5.afhankelijke variabele= voorwaarden

Omwille van de vereiste van een minimaal aantal verwachte waarnemingen per cel, werden de voorwaarden last, vruchtgebruik en onderhoudsverplichtingen samengevoegd (hier *categorie 1* genoemd). Hetzelfde gebeurde voor terugkeer en andere voorwaarden m.b.t. de vervreemding van het geschonken goed (hier *categorie 2* genoemd). Dit levert volgende vaststellingen op.

Schenken aan één begunstigde gaan eerder gepaard met voorwaarden van de tweede categorie en eerder niet met voorwaarden van de eerste categorie. Schenkingen met twee of drie begunstigten zijn eerder wel voorzien van de voorwaarde tot behoud van vruchten etc.. Voorwaarden van categorie 2 zijn eerder te vinden bij schenkingen aan minstens vier personen.

Ook is er een statistisch significant verband tussen de aanwezigheid en aard van de voorwaarden en de kenmerken van de overdracht. Kleine (occasionele?!) schenkingen (onder 100.000€) zijn eerder niet verbonden aan voorwaarden. **Grotere schenkingen** (planningsdoeleinden?!) gaan eerder wel gepaard met voorzieningen. Bij schenkingen tussen 100.000 en 200.000€ komt het behoud van vruchten etc. relatief vaker voor. Voor de grootste schenkingen (boven 200.000€) is ook het terugkeerbeding eerder belangrijk. De schenking van geld gaat eerder niet gepaard met voorwaarden of met voorwaarden van de tweede categorie. De **transfer van financiële activa, onroerend goed en gemengde schenkingen** gaat eerder gepaard met vruchtgebruik en/of een vorm van onderhoud/last. Het verband tussen de aard van de schenking en de voorwaarden is zeer sterk.

Begunstigden jonger dan 36 worden eerder wel geconfronteerd met voorwaarden en zeker met voorwaarden van de tweede categorie. Begunstigden ouder dan 60 krijgen eerder een schenking die niet voorzien is van voorwaarden. Dit strookt niet met de bevindingen uit eerder onderzoek van het Steunpunt F&B nl. dat jongere begunstigten vaker de volle eigendom over de goederen verwerven. Immers, deze 'niet-structurele', occasionele schenkingen zouden vaak gericht zijn op specifieke uitgaven van de begunstigten, in casu op de aankoop van een gezinswoning. Er is tevens een verband tussen de voorwaarden en de gemiddelde leeftijd van de schenkers.

Erg jonge én de oudste schenkers (jonger dan 50 en ouder dan 80) schenken eerder in volle eigendom. **Donors tussen 50 en 70 lassen eerder voorwaarden van de eerste categorie in. De leeftijdsklasse 70-80 jaar maakt gebruik van voorwaarden van beide, maar vooral van de tweede categorie.**

Ten slotte is ook het feit of er enkel in rechte dan wel in zijlijn geschonken wordt van belang voor het voorzien in voorwaarden. Op basis van bovenstaande vaststelling dat schenkingen in zijlijn eerder via een onderhandse akte gebeuren kon reeds verwacht worden dat de schenkingen in zijlijn eerder niet gepaard zouden gaan met techniciteiten als behoud van vruchten en een terugkeerbeding. De Chi²-analyse bevestigt dit. **Als er enkel begunstigden in zijlijn zijn, zijn er eerder geen voorwaarden verbonden aan de schenking.** Het omgekeerde geldt dus voor schenkingen met enkel begunstigden in de rechte lijn. Vooral het vruchtgebruik etc. blijkt hier oververtegenwoordigd.

Tabel 11: resultaten van de Chi²-testen m.b.t. het al of niet aanwezig zijn van voorwaarden in de akte

	<i>voorwaarden verbonden aan de schenking</i>		<i>terugkeer/vrw</i>	chi ²	sign.
	<i>geen voorwaarden</i>	<i>vruchtgebruik/fast/ond</i>	<i>verbonden aan</i>		
		<i>erhoud/hoofd</i>	<i>vervreemding</i>		
<i>gemiddelde leeftijd begunstigde</i>				19,652	0,00
jonger dan 36	20,50%	22,00%	24,50%		
tussen 36 en 50	39,30%	46,40%	48,00%		
tussen 50 en 60	27,30%	24,10%	16,70%		
ouder dan 60	13,00%	7,40%	10,80%		
<i>aantal begunstigten</i>				16,942	0,01
1	52,20%	42,50%	51,40%		
2	23,80%	29,00%	21,10%		
3	11,20%	13,50%	8,30%		
minstens 4	12,80%	15,00%	19,30%		
<i>verhouding schenker/begunstigde</i>				17,404	0,00
enkel begunstigten in zijlijn	31,30%	21,00%	25,90%		
enkel begunstigten in rechte lijn	68,70%	79,00%	74,10%		
<i>periode</i>				101,43	0,00
voor hervorming	21,60%	45,00%	16,50%		
na hervorming	78,40%	55,00%	83,50%		
<i>aard geschonken goed</i>				225,99	0,00
onroerend goed	17,20%	44,80%	16,70%		
geld	55,60%	17,90%	56,50%		
financiële activa	20,60%	27,40%	19,40%		
gemengde schenking	6,50%	10,00%	7,40%		
<i>vorm</i>				248,29	0,00
onderhandse akte	40,60%	5,10%			
schenkingsakte	59,40%	94,90%			
<i>waarde</i>				54,02	0,00
minder dan 50.000	21,20%	9,40%	15,60%		
tussen 50.000 en 100.000	20,20%	16,30%	13,80%		
tussen 100.000 en 200.000	23,10%	27,00%	21,10%		
tussen 200.000 en 400.000	18,90%	20,90%	22,00%		
meer dan 400.000	16,70%	26,30%	27,50%		
<i>gemiddelde leeftijd schenker</i>				16,61	0,01
jonger dan 50	2,20%	1,30%	1,00%		
tussen 50 en 70	24,00%	30,20%	22,80%		
tussen 70 en 80	29,00%	33,10%	34,70%		
ouder dan 80	44,90%	35,40%	41,60%		

6. Conclusie

Ondanks het op het eerste zicht beperkte pallet aan onderzoeksmogelijkheden, heeft de analyse van de schenkings- en de onderhandse akten tot interessante resultaten geleid. Op enkele bevindingen na, versterken de analyses de bevindingen uit vorig onderzoek van het Steunpunt F&B naar het profiel van de schenker en de schenking en de impact van de hervorming hierop.

- Profiel schenker en begunstigde

De gemiddelde leeftijd van zowel de schenkers als van de begunstigten lag hoger dan op basis van eerder onderzoek verwacht werd. Het gemiddelde van de leeftijden van alle schenkers in de steekproef is 76.8 jaar. Dit is een stuk hoger dan de officiële pensioenleeftijd. Bijna de helft van de eerste schenkers is zelfs ouder dan 80 jaar. De enige schenker en de schenker in zijlijn zijn gemiddeld nog iets ouder.

De literatuur wees op een positief, maar afnemend effect van de leeftijd op de kans op schenken. De analyses van de geïnventariseerde aktes bekrachtigden dit. Niet alleen neemt het *aantal* schenkers per leeftijdsklasse toe naarmate de gemiddelde leeftijd stijgt, oudere schenkers lijken bovendien méér te geven dan jongere schenkers. De alleroudste schenkers geven weer net iets minder dan schenkers uit de leeftijdsklasse eronder.

Zoals voorspeld door de literatuur en de enquête bij de 50-plussers, maken vrouwen de meerderheid uit van de schenkers in de steekproef (6 op 10).

De gemiddelde leeftijd van de begunstigten is 46.8 jaar. Slechts een vijfde van de begunstigten is gemiddeld jonger dan 36 jaar. Een kleine helft van de begunstigten is zelfs gemiddeld ouder dan 50 jaar. De begunstigde in zijlijn is gemiddeld nog een stukje ouder.

- Profiel schenking

Een vijfde van de onderzochte schenkingen vond plaats voor de hervorming van 2004. De schenking in de steekproef heeft gemiddeld 2,15 begunstigten. Het aantal begunstigten in zijlijn groter dan dat in rechte lijn. Meer dan de helft van de schenkingen telt slechts één begunstigde. Wanneer iemand aan kinderen of kleinkinderen schenkt, begunstigt hij meestal niet ook anderen. Het aantal gemengde schenkingen blijft dan ook beperkt tot een minimum. De schenkingen louter in rechte lijn maken 70% uit van de cases.

Jongere begunstigten krijgen vaker kleine schenkingen die evenwel eerder niet gekoppeld worden aan voorwaarden. Hierin kan een aanwijzing gevonden worden voor het bestaan van 'occasionele, doelgerichte schenkingen'. Begunstigten met

een gemiddelde leeftijd tussen 36 en 60 krijgen eerder grote schenkingen die vaker verbonden zijn aan behoud van vruchten en/of lastenbeding. Dit zijn mogelijk de zogenaamde 'structurele schenkingen'. Begunstigden in rechte lijn vallen grotere transfers te beurt dan begunstigden in zijlijn. Bovendien geldt: hoe meer begunstigden er zijn, hoe groter het totale geschonken bedrag.

- de invloed van de hervorming op profiel schenking, schenker en begunstigde

De hervorming lijkt het gebruik van schenkingsaktes bij de overdracht van roerende goederen aangezwengeld te hebben zoals voorspeld door eerder onderzoek. De gemiddelde geschonken bedragen liggen bovendien hoger na de hervorming. Er zijn verhoudingsgewijs meer schenkingen in de zijlijn dan vóór 2004. Evenmin verassend is dat schenkingen zonder voorwaarden eerder aangetroffen worden in de periode voor de hervorming.

Opvallend is dat de schenker van na de hervorming overduidelijk ouder is dan de donor van de periode voorafgaand aan de hervorming. Ook de begunstigde is dus ouder dan voorheen.

Bibliografie

- Arrondel, L. Laferrère, A., Taxation and wealth transmission in France, *Journal of Public Economics*, Vol. 79, pp. 3-33, 2001.
- Altonji, J., Hayashi, F. & Kotlikoff, L., The effects of income and wealth on time and money transfers between parents and children. NBER Working Paper No. 5222, 1996.
- Berry, B., Financial transfers from parents to adult children: Issues of who helped and why. Population Studies Center Report No. 01-485. R, 2001.
- Cooney, T., & Uhlenberg, P., Support from parents over the life course: The adult child's perspective, *Social Forces*, Vol. 71, pp. 63-84, 1992.
- Cox, D., Private Transfers within the Family: Mothers, Fathers, Sons and Daughters, Economics Department, Working Papers in Economics, Boston College, 2003.
- Dahan, M., Gaviria, A., Parental Actions and Siblings' Inequality, Office of the Chief Economist, Inter-American Development Bank, 1998.
- Eggebeen, D., Family structure and intergenerational exchanges, *Research on Aging*, 14(4), pp. 427-447, 1992.
- Hong, G., Bhargava, V., Palmer, L., Intergenerational Transfer Behavior of Single Senior Households: Does Gender Matter?, *Consumer Interests Annual*, Vol. 49, 2003.
- Joulfaian, D. & McGarry, K., Estate and Gift Tax Incentives and Inter Vivos Giving, *National Tax Journal*, Vol. 57, No. 2, pp. 429-444, 2004.
- Joulfaian, D., Choosing between gifts and bequests: How taxes affect the timing of wealth transfers, *Journal of Public Economics*, Vol. 89, Issues 11-12, pp. 2069-2091, 2005.
- McGarry, K. & Schoeni, R., Transfer Behavior within the Family: Results from the Asset and Health Dynamics Survey," NBER Working Papers 5099, revised, 1995.
- Menchik, P.L., Unequal estate division: Is it altruism, reverse bequests or simply noise, *In: Kessler D. en Masson A., Modelling the accumulation and distribution of wealth*, Oxford University Press, 105-116, 1988.
- Page, B., Bequest taxes, inter vivos gifts, and the bequest motive, *Journal of Public Economics*, Vol. 87, Issues 5-6, pp. 1219-1229, 2003.
- Pezzin, L. & Schone, B., Parental marital disruption and intergenerational transfers: An analysis of lone elderly parents and their children. *Demography*, 36(3), pp. 287-297, 1999.
- Poterba, J., Estate and Gift Taxes and Incentives for Inter Vivos Giving in the United States, NBER Working Paper No. W6842, 1998.
- Wilhem, M.O., Bequest behavior and the effect of heirs' earnings: testing the altruistic model of bequests, *American Economic Review*, Vol. 86(4), 874-892, 1996.

- Willems, P., Geboorten in Vlaanderen. Een kort historisch overzicht. In Gezondheidsindicatoren 1998. Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1998.

Stapunt beleidsrelevant onderzoek 2007-2011

fiscaliteit en begroting